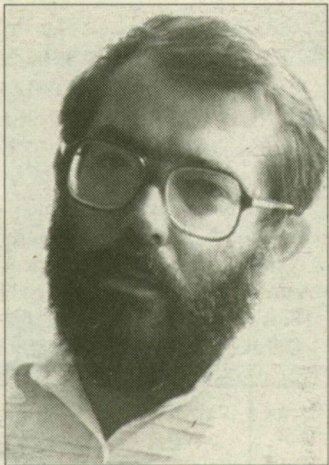
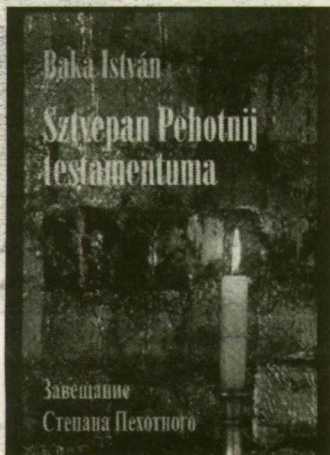

Baka István orosz–magyar verseskötete

Sztyepan Pehotnij testamentuma

RENDAHGYÓ KÖTET JELENT MEG NEMRÉGIBEN A TISZATÁJ-KÖNYVEK SOROZATBAN: AZ 1995. SZEPTEMBERÉBEN ELHUNYT SZEVEDI KÖLTŐ, BAKA ISTVÁN (KÉPÜNKÖN) MŰFORDÍTÁS LÁTSZATÁT KELTŐ SZTYEPAN PEHOTNIJ-VERSEIT EGYSZERRE OLVAHATJUK BENNE MAGYARUL ÉS OROSZ FORDÍTÁSBAN.

Baka István korán eljegyezte magát az orosz irodalommal: a szekszárdi Garay János Gimnázium orosz tagozatán érettségizett – ekkor már eredetiben olvasta Tolsztojt és Dosztojevszkijt –, majd a JATE magyar–orosz szakán folytatta tanulmányait. Rövidebb szovjetunióbeli építőtáborozások után, 1971–1972-ben egy egész tanévet Leningrádban töltött, ahol a birodalom hétköznapijaiban elmerülve megtapasztalhatta a szovjet élet szürke valóságát. Folyamatosan fordított oroszból, 1986-ban látott napvilágot Viktor Szosznora versei címmel első önálló versfordítás-kötete. Már a végzetes betegséggel küzdött, amikor 1994-ben megjelent a Sztyepan Pehotnij testamentuma című kötete, amely komoly kritikai és olvasói visszhangot keltett, és elnyerte az Artisjus Év Könyve jutalmát.

mát. „Baka István életművében a Sztyepan Pehotnij-ciklust a kritika általában a szerepvers egy minőségileg újabb és bonyolultabb megjelenési formájának tartja. (...) Ennek a versvilág-teremtésnek természetesen tetten érhetőek mind poétikai, mind kultúrtörténeti és életrajzi aspektusai, melyek szervesen egymásba fonódnak, létrehozva az „oroszverset” a XX. századvégi magyar irodalomban, s egyúttal kitágítva Baka költői horizontját, melynek köszönhetően lírájában átértelmeződik a magyar „sorsvers” hagyománya, a saját és idegen, az egyéni és egyetemes fikciója keretében” – írja Szőke Katalin a kötetben olvasható tanulmányában.

Jurij Pavlovics Guszevnek, a magyar irodalom ismert fordítójának köszönhetően született meg a Sztyepan Pehotnij-versek orosz szövege, azaz Baka „fordításának” fordítása. „Úgy gondolom – írja Szőke Katalin –, Jurij Guszev jól birkózott meg bonyolult feladatával, minek köszönhetően Baka István „oroszverse” végre bekerülhet a költő számára oly fontos nyelvi és kulturális közegbe, s remélhetőleg a magyar „orosz” költőnek akadnak majd értő orosz olvasói is.”

H. SZ.

Könyvtoplista

A Bálint Sándor Könyvesbolt (Szeged, Aradi vértanúk tere 8.) heti sikerlistája

- Kahler Frigyes: III/III. Történelmi olvasókönyv (Kairosz)
- Dorogman György: Spanyol–magyar kézisztórát (Grimm)
- Walter Isaacson: Kissinger életrajz (Grafo)
- Márai Sándor: Ég és föld (Helikon)
- Sade márki: Justin (Lazi)
- George Orwell: 1984 (Európa)
- A. A. Milne: Micimackó (Móra)
- André Brahic: A nap gyermekei (Typotex)
- Richard Dawkins: A valószínűtlenség hegyének meghódítása (Műszaki kiadó)
- Kiefer Ferenc: Strukturális magyar nyelvtan 3. kötet, morfológia (Akadémia)

Átgondoltabb tehetséggondozásra, több előadásra, színesebb repertoárra lenne szükség

Mérlegen a szegedi operakultúra

A SZEVEDI NEMZETI SZÍNHÁZ SZINTE VALAMENNYI PRODUKCIÓJÁT LÁTTA AZ ELMÚLT ÉVTIZEDEKBEN DR. GYÉMÁNT CSILLA (KÉPÜNKÖN) FŐISKOLAI DOCENS, AKINEK SZÍNHÁZTÖRTÉNETI KIÁLLÍTÁSAIVAL GYAKRAN TALÁLKOZHATOTT A KÖZÖNSÉG A TEÁTRUMBAN. AZ ÖNKORMÁNYZAT FELKÉRÉSÉRE SZAKÉRTŐKÉNT TÖBB SZÍNIGAZGATÓI PÁLYÁZAT ELBÍRÁLÁSÁBAN IS KÖZREMŰKÖDÖTT, NEMRÉGIBEN PEDIG A SZEVEDI OPERABARÁTOK EGYESÜLETÉNEK ELNÖKÉVÉ VÁLASZTOTTA. ENNEK APROPIJÁN BESZÉLTÜNK A SZEVEDI OPERAJÁTSZÁS ELGONDOLKODTATÓ HELYZETÉRŐL.

– Milyen szerepet tölt be ma a Szegedi Operabarátok Egyesülete a város kulturális életében?

– Egyesületünket szegedi operakedvelő polgárok tizenegy évvel ezelőtt azzal a céllal alapították, hogy támogassa az operaművészetet, segítse a helyi operakultúra színvonalának emelését, tanácsaival, kritikájával támogassa a Szegedi Nemzeti Színház operatársulatát. Feladatunknak tartjuk azt is, hogy minél több fiatalal ismeressük és szeretessük meg a műfajt. Szereplési lehetőségek biztosításával, énekversenyeken díjak felajánlásával igyekszünk támogatni a konzervatóriumban tanuló ifjú tehetségeket. Egyesületünk anyagi helyzete – mint a legtöbb civil tömörülésé – nem túl rózsás, ezért korlátozottak a lehetőségeink. Ennek ellenére az évadzáró társulati üléseken az Év énekesé és az Év énekesnője díjat minden esztendőben kiosztjuk. Egyesületünk elsősorban azzal támogatná a színházat, hogy állandó közönsége lenne az opera-előadásoknak – már ha megfelelő számban lennének.

– Ebben az évadban különböző okok miatt elég sok előadás elmaradt...

– Az évad kezdetén betanulta a társulat Szokolay Sándor Várnász című operáját, majd két előadásban nagy sikerrel bemutatta – Budapesten. Ezt a produkciót még az ősz folyamán a szegedi közönségnek is elő kellett volna adni. Az egyik énekes betegsége ezt akkor megakadályozta, ám azóta sem láthattuk a darabot. Richard Strauss Ariadne Naxos szigetén című operáját a hollandiai turné főpróbájaként egyetlen alkalommal játszották Szegeden, akkor is a vendégénekesek miatt német nyelven. Ez a produkció azóta sem szerepel a színház műsorán, miközben úgy

A leépüléstől féltjük az operatársulatot

tudtuk, legkésőbb januárban hazai énekesekkel magyarul láthatjuk. Decemberben csupán két opera-előadás volt: a manchesteri társulat vendégjátékaként bemutatott Lucretia meggyalázása című Britten-darab és Gyimesi Kálmán jubileumi Rigolettója. Nemcsak az előadások és az új bemutatók száma kevés, hanem rettenetes módon leépül a repertoár is. Így nehéz életben tartani a szegedi operakultúrát. Ahhoz a publikum anyanyelvén is játszó, folyamatosan működő, élő zenés színház kellene, amelynek műsorán megfelelő arányban szereplnének a hagyományokat folytató előadások és az egyéni hangú, modern, kísérletező rendezések.

– Milyen a kapcsolata a színház vezetésével?

– A mindenkori vezetéssel magánemberként jó kapcsolatom alakult ki, az elmúlt évtizedben számos operai tárgyú kiállítást is rendeztem a színházban. Legutóbb Verdi halálának százéves évfordulójára, korábban Gregor József, Gyimesi Kálmán, Karikó Teréz és Réti Csaba jubileumára. Az operatársulat és az egyesület között is jó az együttműködés, közös programokat szervezünk: a premierek előtt zongorakísérettel előadják számunkra az operák keresztmetszetét, bemutatták az új énekeseket.

– Az operabarátoktól mégis sok elégedetlen hangot hallani. Miért?

– Mert veszélyesnek ítélik az operatársulat helyzetét. Nem akarok túl messzire visszatekinteni,

ezért csak azt említeném, hogy a kilencvenes évek elején, Molnár László operaigazgatósága és Gálóczy Judit művészeti vezetése idején kiváló előadások sorozata született: a Figaro házassága, a Pillangókisasszony, az Oedipus rex–La Lupa, a Carmen, az Andre Chénier, a Turandot. 1995-ben operafesztivált is rendeztek Szegeden, amelyen valamennyi magyar társulat részt vett. A felújításokkal együtt minden évadban tíz opera szerepelt a repertoáron, töretlenül folytatódott a Vaszy-tradíció. Ma összehasonlíthatatlanul szerényebb a kínálat. Az elmúlt évi Verdi-fesztivál megrendezését Szegednek, mint az operajátszás terén legnagyobb hagyományokkal rendelkező vidéki városnak, nem lett volna szabad átengednie a feljövőben lévő Miskolcnak. Küzdőnk kellett volna ezért a lehetőségért. Ez a város – ahol oly sok Verdi-darabot bemutattak – egy szimpla áriaesttel elintézte a Verdi-jubileumot.

– Milyen lépéseket javasolna a színháznak?

– Egyesületünk gyümölcsöző kapcsolatot alakított ki a helyi konzervatóriumban Temesi Mária vezetésével működő magánének tanázzal. Úgy gondolom, az ott tanuló hallgatókat jobban be kellene vonni a szegedi társulat operaprodukcióiba. Statisztálhatnának, majd kisebb szerepeket is kaphatnának ezek a fiatalok. A kilencvenes évek elején Gregor Józsefnek köszönhetően így indult el a pályán például Frankó Tünde is,

akit előbb Oszkárként, majd Mimi, Tatjana és végül Pillangókisasszony szerepében ünnepelt a szegedi közönség. A színház, a publikum is jól járt, és az énekes is, aki itt megtanulhatta a szakmát. Konceptiózusabb tehetséggondozásra lenne tehát szükség. A Vaszy-korszak nagy énekesei közül például Gregor József és Gyimesi Kálmán ma is aktív, vajon a mai fiatalok közül kinevelődhetnek-e olyan tehetségek, akik évtizedekre a hazai operajátszás meghatározó egyéniségei lehetnek. Régi terv, csak épp máig nem valósult meg: a vidéki operatársulatok legjobb előadásai rotációs rendszerben körbejárhatnák az országot. Pécsen például olyan Don Carlos-előadás született nemrégiben, aminek a szegedi nézők is örülnének.

– Mit gondol, milyen veszélyekkel jár, ha radikálisan csökken az opera-előadások száma?

– A város kulturális élete sokkal szegényebb lenne, ha lassan leépülne az operatársulat. Szeged egyetemi város, gyakran érkeznek ide neves külföldi vendégprofesszorok, akik mindig elragadtatással beszéltek az itteni opera-előadásokról. Mostanában hosszú hetekig egyetlen operát sem játszanak, nincs mit büszkén megmutatnunk. Arról nem is beszélve, hogy a helyi közönség, a színházat fenntartó szegedi adózított polgárok nem kapják meg pénzükért az elvárható ellenszolgáltatást. A művészek a szezon közepén hetekig külföldön turnézhatnak, máshol vendég szerepelnek. Megértem, hogy szükségük van a megmérettetésre és a keresetkiegészítésre is, de nem veszik észre, hogy ezzel az aranytőjő tyúkot is megeszik, hiszen így lassan megszűnik a hazai bázisuk, előbb-utóbb felszámolódik az operatársulat. Miközben Miskolc és Debrecen operakultúrája feljövőben van, Szeged rohamosan veszít a presztízsből. Pedig minden lehetőség adott, Oberfrank Péter zeneigazgató úr tehetősége alapján – ugyanúgy, ahogyan a nyolcvanas években meglehetősen mostoha körülmények között nagybátyja – felvirágoztathatná az operakultúrát. Ma már Juronics Tamás balettagyűjtése is többet juttat ki máshol, mint itthon, ezért úgy tűnik, Szegeden leépülőben van az a virulens zenés színházi kultúra, amely karakteresé tette a város művészeti életét. Öröndetes, hogy a prózai tagozat minden évadban létrehoz egy-két olyan kitűnő előadást, amely közönségsiker, és amelyre a szakma is felfigyel, de Molière-rel szólva: nem lenne szerencsés, ha a jobb kéz erősítése közben elszorvasztanánk a balt.

HOLLÓSI ZSOLT

PODMANICZKY SZILÁRD

20

Vénusz a Rózsadombon

Hát ez az, gondoltam, a visszavilág, a férfi tudja, hogy lehet innen visszajutni. Csak az a kérdés, hogy ezt a nagyon egyszerű dolgot miért nem bírta nekem elmondani.

Lógattam a papírt a kezemben, mint egy házsártos háziasszony, aki a férje hazatértét várja, hogy jól felelősségre vonja a hazugságaiért. Szórakozásból újra a papírra néztem, és akaratom ellenére elkaptam a hullámzó szöveg ritmusát.

„Szorítsd a hasonmás arcot a tükörmaszakra, hogy jól belemaradjon, és legalább öt percig feszüljön ott levegő nélkül, és ha megfullad is, mindegy, a tükörmaszakra úgyis beleolvad az arca, és aztán beleolvad ő maga is, a maszk ezt az áldozatot kívánja, és amint elfogadta, vagyis a megfelelő hasonmás feszül a maszknak, a maszkon át visszajutsz amabba a világba, pontosan oda, ahonnan érkeztl.”

Borzongás futott végig rajtam. Ezek szerint ez a nagyon kedves, ám titokzatos férfi egyszerűen meg akar ölni, fölálodni a tükörmaszkan. Szemét disznó! Egy nőt, engem, vagyis egy gyereket.

Fölkaptam a fejem, előttem hatalmas faldarab hullott újra a földre, s az ismétlőkristályok megint egy szemvillanás alatt benőtték a szabad teret.

És már nem is borzongtam, inkább ideges lettem, hogyan tovább. Mert itt az alkalom, megszökhettek, be ebbe a másodvilágba, akkor

viszont soha nem tudom meg, merre van a tükörmaszok. Ha viszont játszok a tűzzel, és az utolsó pillanatig, amíg meg nem találjuk a tükörmaszokot, a férfivel megyek tovább, könnyen meglehet, hogy már nem menekülhetek előle.

Gyorsan visszaraktam a papírt a tárcába, a zsákot a helyére igazítottam, és akaratlanul mind messzebb húzódtam ettől a helytől, és amikor meghallottam a férfi távoli lépteit, már nem gondolkodtam a választási lehetőségeken, a barlang falára fölrajzolt másodvilág egyik utcáján találtam magam, és rohantam a mozdulatlan emberek és autók között, az első sarkon egyből jobbra, aztán balra, minél távolabb és minél kanyargósabban, hogy még csak véletlenül se találjon rám.

Még hallottam, ahogy utánam kiabál, álljak meg, ne hagyjam itt, ne féljek tőle, csak próbára akart tenni, vagy valami ilyesmit kiabált, de egyáltalán nem biztos, a torkomban vert a szívem, és még följebb, a fölümben dobogott, hogy elnyomjon minden külső hangot, csak a belsőnek engedelmesskedjek.

Teljesen kifulladtam, jártányi erőm sem maradt, összerogytam egy lámpaoszlop tövében, ami egy szökőkút oldalából nyúlt ki, a víz fönt a magasban cseppenként állt. Akár a levegő és a felhők az égen, mind álltak, a nap fényesen sütött, a házfalak vakítottak, de a nap melegét nem éreztem, ahogyan azt se tudom, miképpen szippanthattam be a levegőt, ha állt.

Fölkapaszkodtam a szökőkút korlátján, s hirtelen minden félelmem elvesztítve, mintha bizony biztonságban lennék, óvatosan a vízbe mártottam a kezem. Belement. De nem csapott hullámokat, benne volt, a víztükör ugyanolyan zavarosan állt, mint ahogyan a visszahulló víz hagyta. Hm. Hogyan ihatnék egy pohár vizet? Ezt csak úgy kérdeztem, mert egyáltalán nem éreztem szomjúságot. Belemertem a tenyerem, de a víz egy tömbben, mozdulatlanul átszűrődött rajta. Aztán átemeltem lábam a korláton, azt is beletettem. És épp jókor, a férfi bakancsa zajt vert az utcán, futás és lihegés, mint egy különös

díszletvárosban, ahol minden olyan tágasnak látszik, mégis csak egy kis szűk tér. Más választásom nem maradt, lemerültem a víz alá, hanyatt dőltam, és rémülten bámultam felfelé. A víz alulról tükörsíma volt, de reméltem, kívülről eltakar. Előbb a férfi árnyéka úszott a szökőkút föl, aztán megjelent a fejbűbja, végül ő maga. Belenézett a vízbe, tisztán láttam, de ő, ezek szerint, nem látott. Leült a kút peremére. Szorítottam a levegőt, ahogy csak bírtam, nehogy felbugyogjon. Mit is mondtam? Két perc? Most nem bírom addig. A fejem vörös és lila átmenetek között játszott, már nem tudtam tovább tartani, egy kis léggömböt elengedtem. Vagyis engedtem volna, semmi buborék, és az első fulladásos légzés után megint összezavartak az érzékek: simán lélegeztem a víz alatt, minden nehézség nélkül.

Láttam, hogy a férfi tölcse formál a kezéből, és üvölt. Nyilván hívogat, hangot nem hallottam. Elővette a tárcáját, belőle a papírt, ujjhegyével finoman megérintette a tükörmaszok helyét.

Végre eltűnt. Fölállt és elsomfordált. Ahhoz képest, hogy minden mennyire bonyolult itt, ez a férfi tényleg nem illik a képbe.

Még hosszú percekig maradtam a víz alatt, remekül éreztem magam, kifejezetten szórakoztatott, hogy a szökőkút fenekén lélegzem. Lassan dugtam ki a kobakom, körülnéztem. Elment.

Akkor most merre? A nyolcszög alakú térről nyolc út futott ki. Fölnéztem a napra, elég magasban állt, úgy delelés körül, gondoltam, legalább ebből tudom majd az útirányt, és hát persze, úgy indultam el, hogy ne a szemembe süssön a nap.

Eddig nem volt időm velük foglalkozni, de most jól megnéztem a lendületes gyaloglásba merevedett embereket, és ahogy egyszer hallottam, az embernek mindig a szemét nézd, hát a szemükbe néztem. Nagyon élethűek, nagyon. Csöppet sem hasonlítanak viaszbabukra, mintha valóban élnének. Egy nő táskákkal megpakolva haladt át a téren, nem bírtam ki, hogy ne érjek hozzá.

(Folyt. köv.)